

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **V. P.**, zastoupeného Mgr. Pavlem Černohousem, advokátem se sídlem Ve svahu 531/1, Praha 4 – Podolí, proti žalovanému: **Etická komise ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu**, se sídlem Nábřeží Edvarda Beneše 128/4, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 7. 2012, čj. 8949/2012-EKO, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 10. 2015, čj. 9 A 158/2012 – 81,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **se n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Pavlu Černohousevi, advokátovi se sídlem Ve svahu 531/1, Praha 4 – Podolí, **se n e p ř i z n á v á** odměna za zastupování v řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 30. 4. 2012, čj. 262000516/11/2012-1027 (dále „prvostupňové rozhodnutí“), Ministerstvo obrany (dále „ministerstvo“) zamítlo žádost žalobce o vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu (dále „osvědčení“) podle zákona

č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu (dále „zákon č. 262/2011 Sb.“).

[2] Rozhodnutím ze dne 3. 7. 2012, čj. 8949/2012-EKO (dále „napadené rozhodnutí“), žalovaný zamítl odvolání žalobce proti shora uvedenému prvostupňovému rozhodnutí a toto rozhodnutí potvrdil.

II.

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu k Městskému soudu v Praze. Městský soud žalobu zamítl. Přisvědčil správním orgánům, že žalobce nesplnil zákonné podmínky pro vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. ve spojení s § 3 téhož zákona.

[4] Žalobce tvrdil, že projevoval vzdor proti tehdejšímu režimu tím, že „*nechtěl zapomenout na matku, uvěřit, že zemřela a přijmout jako své prostředí ústav*“, že se nechtěl zbavit zájmu o knihy a nahradit je fotbalem a podobnou činností, a konečně že „*nikdy nebyl v PO SSM ani SSM, odmítal si obléci pionýrskou uniformu na různé slavnostní akce, odmítal princip tzv. socialistické výchovy v době školní docházky, což bylo vyvoláno výchovou jeho matky.*“ Tento vzdor žalobce projevoval ve věku osmi až jedenácti let v době, kdy byl v letech 1981 – 1984 umístěn v dětském diagnostickém ústavu nebo dětském domově.

[5] Soud ve shodě se správními orgány vyjádřil politování nad tím, že žalobce musel již v dětském věku čelit persekuci ze strany komunistického režimu, byl vytržen z rodinného kruhu a umístěn do ústavní výchovy, ačkoli bylo možné, aby o něj pečovala širší rodina. To nepochybně mělo silný negativní vliv na žalobcovo dětství a podstatně ovlivnilo i žalobcův současný život.

[6] Žalobcův vzdor proti ideově výchovnému schématu však neměl povahu odboje ani odporu proti komunismu podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb., neboť nenaplnil znak účasti na akcích směřovaných proti komunistickému režimu ani znak vědomého a veřejného vyjádření takového odporu ve formách uvedených v § 3 tohoto zákona s cílem odstranit, výrazně oslabit, či narušit nebo jinak poškodit komunistickou totalitní moc v Československu a obnovit svobodu a demokracii. Naplnění těchto znaků bylo vyloučeno již tím, že žalobci bylo v rozhodném období osm až jedenáct let. Dětský věk jej přirozeně limitoval v účasti na akcích odboje a odporu ve formách, které zákon předpokládá. Žalobce v té době nemohl mít vlastní vůli vytvořený nebo osvojený hodnotový systém, pro jehož naplnění by se zapojil do odboje a odporu, nebyl způsobilý k právním úkonům a odpovědný za trestný čin či správní delikt. Nebyl ani schopen uvažovat v rovinách teoretických, abstraktních a filosoficky politických a vytvořit si vlastní názor na to, co se kolem něho děje, respektive aktivně z vlastní vůle vystupovat proti okolnímu dění.

[7] Správní orgány rozhodly o žalobcově žádosti v souladu s preambulí a § 1 zákona č. 262/2011 Sb. Žádosti nebylo možné vyhovět také proto, že neobsahovala podklady prokazující splnění podmínek pro vydání osvědčení podle § 6 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb. Žalobce neprokázal, že by zastával aktivně a z vlastní vůle takové veřejné politické, společenské postoje, které bránily nástupu a udržení komunistické totalitní moci;

neprokázal ani, že by musel v důsledku svých uvědomělých protikomunistických postojů čelit závažnému, zákonem presumovanému postihu.

[8] Žalobou napadené rozhodnutí bylo přezkoumatelné, odpovídalo § 68 odst. 3 správního řádu a nevyplývalo z něj, že by žalovaný nebyl schopen věc řádně posoudit. Žalovaný reagoval na jednotlivá žalobcova podání v souvislosti s argumentací k jeho odvolacím námitkám a z odůvodnění napadeného rozhodnutí byly zřejmé důvody jeho výroku, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se žalovaný řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů a informace o tom, jak se vypořádal s námitkami žalobce uplatněnými v odvolání.

[9] Soud neprovedl důkaz fotografiemi „*Osudy Varšavanů*“, neboť z historického dění ve Varšavě v roce 1944 a z dalších obecných poukazů na střety s totalitními režimy za účasti dětí nelze dovodit, že se žalobce aktivně podílel na boji proti komunistickému režimu podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. Z téhož důvodu soud neprovedl ani důkaz vyjádřením znalce z oboru psychologie ani důkaz výsledkem blíže neurčených osob s obdobnou zkušeností. Znalec z oboru psychologie by nemohl osvědčit psychický stav žalobce v letech 1981 – 1984; soudu rovněž nepříslušelo označovat namísto žalobce ty osoby, které mají být vyslechnuty k prokázání žalobních tvrzení.

III.

[10] Žalobce (stěžovatel) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. Namítl, že mu nebylo řádně doručeno předvolání k ústnímu jednání. Stěžovatel má na poště Břevnovská 5, Praha 69, zřízení přihrádku na tzv. odnos, do které mu pošta ukládá jak zásilky, tak oznámení o zásilkách. Poštovní doručovatel postupoval v rozporu s § 50 odst. 1 a 2 o. s. ř., neboť nevložil do této přihrádky zásilku s předvoláním, ani oznámení o této zásilce. Městský soud proto nemohl stěžovateli doručovat vyvěšením na úřední desce, neboť pro to nebyly splněny zákonné podmínky.

[11] K meritu věci stěžovatel uvedl, že byt' nebyl v rozhodné době plnoletý, mohl vnímat alespoň základní rysy totalitního režimu. I podle tehdy platného občanského zákoníku měly děti způsobit k právním úkonům úměrnou jejich rozumové vyspělosti. Stěžovatel sice nemohl v rozhodné době chápat ideové základy komunistického režimu ani strukturu jeho mocenských orgánů, ale mohl se proti tomuto režimu postavit, obdobně jako děti, které se účastnily polského odboje proti nacismu. Pokud totalitní režim zasahuje až do rodin, které rozděluje nebo ničí, aby děti zbavil vlivu rodičů, jsou jeho základní rysy vnímatelné i u dětí. Nejen děti, ale i dospělí přejímají hodnotové vzory zejména od svých rodičů, není tedy pravda, že by stěžovatel nemohl mít vlastní vůli vytvořený nebo osvojený hodnotový systém. Pokud stěžovatel trval na své zálibě v četbě i během ústavní výchovy navzdory tomu, že od ní byl různými formami odrazován, jednalo se o projev odporu proti komunistickému režimu. Stěžovatel dále zdůraznil, že zákon č. 262/2011 Sb. v § 2 rozlišuje politické a mravní přesvědčení; mravní přesvědčení se projevuje dříve než politické a je jeho základem. Souvislost mezi uvědomělými protikomunistickými postoji stěžovatele a závažným zákonem presumovaným postihem spočívá v tom, že tehdejší orgány nevyhověly žádosti stěžovatelovy matky o zrušení předběžného umístění do ústavní výchovy s poukazem na dosavadní neúspěch při jeho „*převýchově*“.

[12] Shora uvedené námitky stěžovatel uplatnil již v návrhu ze dne 10. 9. 2012; pokud je městský soud nezohlednil a na jejich základě nezrušil správní rozhodnutí, je jeho rozhodnutí třeba zrušit podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.

[13] Znalec z oboru psychologie by sice nemohl zpětně zkoumat žalobce ve věku 8 – 11 let, nicméně by se mohl vyjádřit k tomu, zda nadprůměrně inteligentní dítě je v tomto věku schopno v základních rysech seznat rysy totalitního režimu a posoudit, zda tento režim přijímá či nikoli. Znalec by též mohl posoudit, zda děti, které se účastnily Varšavského povstání v roce 1944, byly schopny chápat konflikt s tehdejší okupační mocí a pohnutky, které k němu vedly. Pokud městský soud odmítl provést důkazy ohledně Varšavského povstání a důkaz výsledkem znalce, učinil tak patrně proto, aby se vyhnul konfrontaci se závěry správních orgánů.

[14] Městský soud byl povinen stěžovatele poučit, aby označil konkrétní osoby, které je možné předvolat, pokud měl za to, že tvrzené okolnosti nebylo možné prokázat jinak. Stěžovatel nechtěl tyto osoby vzhledem k jejich pokročilému věku uvádět, pokud by to nebylo nezbytné. Městský soud si protiřečí, pokud uvádí, že protivení se ideově výchovnému schématu není odporem, neboť odpor a protivení jsou synonyma.

[15] Podle stěžovatele je současná zákonná úprava nedostatečná a právně i politicky nepřijatelná, neboť nebere v potaz, že totalitní režim mnohdy postihoval nikoli přímo nositele jiných politických názorů, ale jejich rodinné příslušníky. Mnoho lidí se přidalo k odboji právě proto, že zažili svévoli nebo byli svědky útlaku proti jiným lidem. Pokud byl účastníkem odboje a odporu rodič a postiženo bylo dítě, neměl by pak dle současné úpravy nárok na zadostiučinění ani jeden z nich. Proto je třeba přihlédnout k zákonu č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (dále „zákon č. 255/1946 Sb.“), který definuje politické vězně bez věkového omezení.

IV.

[16] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

V.

[17] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[18] Kasační stížnost není důvodná.

[19] Stěžovatel nejprve namítl, že mu nebylo řádně doručeno předvolání k ústnímu jednání před soudem. Městský soud stěžovateli doručoval na jeho evidenční adresu, ačkoli měl stěžovatel na poště Břevnovská 5, Praha 69, zřízení přihrádku na tzv. odnos. Nejvyšší správní soud této námitce nepřisvědčil.

[20] Služba „odnos pošty“ je soukromoprávním ujednáním mezi poštou a stěžovatelem, že poštovní doručovatel nebude stěžovateli doručovat zásilky na poštovní adresu, ale bude je ukládat v určené poštovní provozovně, kde si je stěžovatel bude osobně vyzvedávat.

Dopadem tohoto soukromoprávního ujednání na veřejnoprávní povinnost doručovatele zanechat adresátovi výzvu k vyzvednutí zásilky se Nejvyšší správní soud zabýval v rozsudku ze dne 7. 4. 2015, čj. 3 As 178/2014 – 31. Závěry tohoto rozsudku lze přiměřeně použít i na nyní projednávanou věc s přihlédnutím k tomu, že v nyní posuzované věci se jedná o doručování podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále „o. s. ř.“) a s. ř. s., nikoli o doručování podle správního řádu. Kasační soud v uvedeném rozsudku zdůraznil, že v případě služby „odnos pošty“ nemá adresát domovní schránku a za „vhodné místo“ k zanechání výzvy k vyzvednutí zásilky lze považovat právě poštovní provozovnu, u níž má adresát sjednaný odnos pošty.

[21] Doručováním soudních písemností osobám, které mají zřízen odnos pošty, se Nejvyšší správní soud zabýval rovněž v rozsudku ze dne 5. 8. 2015, čj. 2 As 35/2015 – 68, který se týkal matky stěžovatele. Kasační soud dospěl k závěru, že matce stěžovatele nebylo řádně doručeno předvolání k soudnímu jednání, neboť jí soud doručoval toto předvolání v obálce typu III. (tj. postupem podle § 50 o. s. ř.) a doručovatel nezanechal v místě doručení písemné oznámení podle § 50 odst. 2 o. s. ř., neboť toto oznámení se vrátilo soudu spolu se zásilkou. Podle kasačního soudu nelze za takových okolností přistoupit bez dalšího k vyvěšení písemnosti na úřední desce, nýbrž je vhodné pokusit se o doručení v obálce typu I. (tj. postupem podle § 49 o. s. ř.), ačkoli takový postup zákon výslovně nevyžaduje (srov. § 49 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 49 odst. 1 s. ř. s.) a předvolání se zpravidla doručuje jako jiná písemnost postupem podle § 50 o. s. ř. (tzv. doručování v obálce typu III.). Ze soudního spisu ostatně vyplynulo, že obálkou typu I. již soud dříve stěžovatelce úspěšně doručoval.

[22] V nyní posuzované věci však Nejvyšší správní soud nezjistil žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že při doručování předvolání městský soud porušil stěžovatelova práva. Ze soudního spisu vyplývá, že soud doručoval stěžovateli předvolání k ústnímu jednání do vlastních rukou postupem podle § 49 o. s. ř. (tj. v obálce typu I.). Tento postup přináší vyšší míru právní jistoty ohledně doručení zásilky adresátovi než doručování jiných písemností podle § 50 o. s. ř., neboť adresát stvrzuje převzetí zásilky svým podpisem. Nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti, písemnost uloží a adresátu zanechá vhodným způsobem písemnou výzvu, aby si písemnost vyzvedl (§ 49 odst. 2 o. s. ř.). Pokud si adresát zásilku nevyzvedne v zákonné desetidenní lhůtě, považuje se za doručenou uplynutím posledního dne lhůty, i když se adresát o doručení nedozvěděl, a teprve po marném uplynutí této lhůty doručující orgán vhodí písemnost do adresátem užívané schránky (§ 49 odst. 4 o. s. ř.). Zásilka se tedy na rozdíl od doručování podle § 50 o. s. ř. vhazuje do schránky až tehdy, nevyzvedne-li si adresát písemnost v uvedené lhůtě. Nemá-li adresát domovní schránku, vrací se písemnost odesílajícímu soudu, o čemž se vyvěsí sdělení na úřední desce soudu (§ 49 odst. 5 o. s. ř.).

[23] Z uzavřené obálky, která je součástí soudního spisu, plyne, že adresát nebyl při doručování písemnosti zastižen, a proto byla zásilka připravena k vyzvednutí dne 21. 8. 2015 a adresátu byla zanechána výzva, aby si zásilku vyzvedl. Výzva k vyzvednutí zásilky byla od obálky oddělena a není součástí spisu. Městskému soudu tedy nevznikly pochybnosti o tom, zda byl stěžovatel o uložení zásilky vyrozuměn. Ze zadní strany obálky dále vyplývá, že zásilka se vrátila soudu dne 2. 9. 2015, protože adresát neměl domovní schránku. Úložní doba 10 dnů byla zachována. Dílčí nekonzistentnost v postupu

městského soudu lze spatřovat v tom, že soud následně vyvěsil dne 9. 9. 2015 písemnost na soudní úřední desku postupem podle § 50 odst. 2 o. s. ř., nikoli postupem podle § 49 odst. 4 o. s. ř. To však nemělo vliv na práva stěžovatele, neboť v důsledku tohoto postupu mu soud ještě prodloužil lhůtu k doručení písemnosti. Soud totiž ve shodě s textem oznámení považoval písemnost za doručenou nikoli již uplynutím posledního dne úložní lhůty na poště (§ 49 odst. 4 o. s. ř.), nýbrž až desátým dnem po vyvěšení písemnosti na úřední desce soudu (§ 50 odst. 2 o. s. ř.). Poslední den lhůty uplynul v sobotu 19. 9. 2015, a proto bylo oznámení snato až v pondělí 21. 9. 2015, kdy se písemnost v souladu s § 50 odst. 2 o. s. ř. považovala za doručenou. Uvedený postup byl souladný se zákonem.

[24] Podstatou kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatele se závěrem žalovaného a městského soudu, že jeho vzdor proti ideověvýchovnému schématu neměl rysy odporu a odboje proti komunismu podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb., neboť mu v rozhodné době bylo osm až jedenáct let. Kasační soud se nejprve zabýval námitkou, že současná právní úprava je nedostatečná a politicky nepřijatelná, neboť nebere v potaz, že totalitní režim postihoval nejen nositele odbojných názorů, ale i jejich rodinné příslušníky; mnozí se přitom přidali k odboji právě proto, že sami zažili svévoli nebo byli svědky útlaču vůči jiným lidem. Uvedené námitce soud nepřisvědčil.

[25] Česká republika jakožto demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana usiluje již od doby svého vzniku o nápravu křivd způsobených předchozí komunistickou diktaturou. Za tím účelem byla vydána řada právních předpisů, jejichž cílem je vyjádřit morální uznání osobám postiženým nedemokratickým režimem, navrátit konfiskovaný majetek, zneplatnit vynesené trestní rozsudky či odškodnit osoby, které musely vykonat nespravedlivě uložené tresty odnětí svobody. Jedním z těchto předpisů je i zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále „zákon č. 198/1993 Sb.“), z jehož zásad vychází i zákon č. 262/2011 Sb. Podle § 4 zákona č. 198/1993 Sb. náleží každému, kdo se nepodílel na aktivitách totalitního státu a byl komunistickým režimem nespravedlivě postižen a perzekuován, účast a morální zadostiučinění. Citované ustanovení sice nemá bezprostřední právní následky, ale vyjadřuje vůli zákonodárského sboru projevít morální uznání všem obětem komunistické diktatury (srov. důvodová zpráva k zákonu č. 198/1993 Sb., Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 1993 – 1996, sněmovní tisk č. 376). Není totiž v možnostech právního státu odčinit každé příkoří způsobené předchozím režimem i po stránce finanční, a to i vzhledem k množství a variabilitě těchto případů (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 767/13).

[26] Restituční a rehabilitační předpisy z počátku 90. let se proto z hlediska materiálního odškodnění soustředily primárně na ty nejzávažnější případy represí, u nichž zároveň bylo pravděpodobné, že se podaří shromáždit dostatečné množství důkazního materiálu (např. nespravedlivé trestní odsouzení a výkon trestu odnětí svobody, konfiskace majetku). Zákon č. 262/2011 Sb. je projevem trvající snahy dále rozšiřovat okruh osob, kterým za jejich činy náleží nejen morální uznání, ale i materiální satisfakce. Stěžovateli přitom nelze přisvědčit, že tento zákon pamatuje pouze na nositele odbojných názorů, neboť v případě úmrtí této osoby může o vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu požádat i manžel, sourozenec, rodič, dítě nebo jiný příbuzný v řadě přímé; pokud nebyl účastníkem odboje a odporu proti komunismu za jeho života vyplacen finanční příspěvek,

může o něj požádat jeho manžel, byť ve snížené výši (v podrobnostech srov. § 6 odst. 2 a 7 zákona č. 262/2011 Sb.).

[27] Stěžovatel dále namítl, že již v raném věku mohl vnímat alespoň základní rysy totalitního režimu a vědomě se proti němu postavit; svůj odpor proti režimu projevoval zálibou v četbě, ačkoli od ní byl různými formami odrazován. Pokud městský soud nezohlednil žalobní námitku, že zákon rozlišuje nejen politické, ale i mravní přesvědčení, a že nelze generalizovat neschopnost dětí postavit se proti režimu z důvodu nízkého věku, je podle stěžovatele třeba jeho rozsudek zrušit podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Kasační soud nepřisvědčil ani těmto námitkám.

[28] Předně nelze stěžovateli přisvědčit, že by se městský soud dostatečně nezabýval vznesenými žalobními námitkami. Městský soud v napadeném rozsudku přezkoumatelně vysvětlil, že v dětském věku se názory člověka teprve vyvíjejí, a je tudíž vyloučeno, aby stěžovatel v tomto věku vědomě, soustavně, dlouhodobě a cíleně vyvíjel aktivní odpor nebo bojoval proti komunistickému režimu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb. Není v tomto kontextu rozhodné, že zákon rozlišuje politické a mravní přesvědčení. Podstatné je, že uvedený zákon nedopadá na všechny myslitelné formy nesouhlasu s komunistickou diktaturou, nýbrž jen na formy specifické a v zákoně blíže konkretizované.

[29] Jak plyne z preambule zákona č. 262/2011 Sb., jeho cílem je „vyjádřit úctu a vděčnost ženám a mužům, kteří v období komunistické totalitní moci s nasazením vlastních životů, osobní svobody i majetku aktivně bránili hodnoty svobody a demokracie“. K realizaci cílů nastíněných v preambuli zákon v § 1 vymezuje odboj a odpor proti komunismu, stanoví podmínky pro vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu, či upravuje rehabilitace. Podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. platí, že odbojem a odporem proti komunismu se rozumí *„účast na akcích směřovaných proti komunistickému režimu v Československu projevovaná ať již jednotlivě či ve skupině na základě politického, náboženského či mravního demokratického přesvědčení nebo vědomá a veřejná vyjádření takového odporu, na území státu i v zahraničí, a to i ve spojení s cizí demokratickou mocností, některou z forem uvedených v § 3 s cílem odstranit, výrazně oslabit či narušit anebo jinak poškodit komunistickou totalitní moc v Československu a obnovit svobodu a demokracii.“*

[30] Jednotlivé formy odboje a odporu proti komunismu jsou blíže vymezeny v § 3 zákona č. 262/2011 Sb. První odstavec tohoto ustanovení pokrývá případy ozbrojeného či jiného srovnatelného boje proti komunistickému režimu včetně provádění sabotáží, spolupráce se zahraniční rozvědkou demokratického státu atp. Druhý odstavec řadí mezi formy odboje a odporu i činnost neozbrojenou, spočívající například v autorství petic či jiných veřejných materiálů za účelem obnovení svobody a demokracie, v organizaci veřejných vystoupení či v publicistické činnosti zaměřené proti komunistickému režimu, ať již v tuzemsku nebo v zahraničí [v podrobnostech srov. § 3 odst. 2 písm. a) až c) uvedeného zákona]. Podle odst. 3 je formou odboje a odporu proti komunismu také aktivní činnost v uskupeních, jejichž členové bojovali proti komunismu způsoby podle § 3 zákona; podle odst. 4 *„též takové veřejné politické a společenské postoje zastávané aktivně a z vlastní vůle, které bránily nástupu a udržení komunistické totalitní moci, pokud byl za ně jejich nositel uvězněn, internován nebo jinak omezen na osobní svobodě anebo nuceně vystěhován z místa svého bydliště anebo jinak obdobně závažně postižen.“* Poslední zákonem stanovenou

formou odboje a odporu proti komunismu je „činnost významem srovnatelná s formami odboje a odporu proti komunismu uvedenými v předchozích odstavcích vykonávaná před dobou nesvobody, pokud jejím cílem bylo zabránit nastolení komunistického režimu a zachování svobody a demokracie v Československu, pokud tohoto cíle nebylo možno dosáhnout jinak, a byla spojena s obdobným rizikem“ (srov. § 3 odst. 5 zákona).

[31] Ze shora citovaného je patrné, že zákonodárce při vymezení zákonem uznaných forem odboje a odporu proti komunismu zvolil cestu poměrně podrobného až kazuistického výčtu aktivit a postojů, jejichž společným jmenovatelem byla schopnost reálně poškodit komunistický režim, a které tudíž vládnoucí garnitura tvrdě potlačovala. Lidé, kteří se podíleli na zákonem vymezených činnostech a aktivně zastávali intenzivní protikomunistické postoje, vědomě nasazovali vlastní život, majetek či svobodu: v případě odhalení byli nezřídka přesídlováni, umístěni do pracovních táborů, odsouzeni k mnohaletým trestům odnětí svobody či k propadnutí majetku; výjimkou nebyly ani tresty smrti, udělované za odbojovou činnost zejména v politických procesech 50. let. Mírnější formy nesouhlasu s komunistickým režimem nebyly spojeny s obdobným rizikem, a proto je zákonodárce nezařadil mezi formy odboje a odporu proti komunismu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb.

[32] Žádost o vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat podklady prokazující splnění podmínek pro vydání tohoto osvědčení (srov. § 6 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb.). Bylo tedy na stěžovateli, aby prokázal, že jeho činnost nesla znaky některé z výše uvedených forem odboje a odporu proti komunismu.

[33] Stěžovatel ve své žádosti popsal a listinami doložil, že byl v dětském věku umístěn do dětského diagnostického ústavu a následně do dětského domova, a to za účelem převýchovy a odbourání citových vazeb na matku. Jeho matka byla obžalována a následně odsouzena za trestný čin ohrožování výchovy mládeže, neboť se odmítala přizpůsobit komunistické výchově založené na principech kolektivismu. Podle trestního rozsudku svého syna „negativně ovlivňovala, zaměřovala proti pedagogickým pracovníkům i proti vrstevníkům, a tak hluboce narušovala jeho výchovu a osvojování si pracovních návyků, smyslu pro povinnost, disciplínu a vztah ke společnosti“. Stěžovatel projevil oddanost vůči své matce a odpor vůči komunistickému režimu, neboť se odmítal přizpůsobit ústavní výchově a zachoval si osobní identitu i navzdory tomu, že byl kvůli svému odporu vystaven jednak nucené práci a hrubému násilí, jednak prodloužení ústavní výchovy až na celkovou délku 2,5 roku. Duševní otřes z odloučení od rodiny a útrapy spojené s ústavní výchovou zmařily stěžovatelovo dětství a měly za následek závažné a trvalé poškození stěžovatelova zdraví. V přípise ze dne 8. 1. 2012 stěžovatel doplnil, že jeho vzdor spočíval především v tom, že nechtěl zapomenout na matku, uvěřit zprávě o její smrti a přijmout za své prostředí ústav; dále trval na své zálibě v knihách a odmítal ji nahradit fotbalem. Stěžovatel tak dle svého přesvědčení naplnil formu odboje a odporu proti komunismu podle § 3 odst. 4 zákona č. 262/2011 Sb.

[34] Nejvyšší správní soud ve shodě s městským soudem a s žalovaným nepochybuje, že stěžovatel byl komunistickým režimem závažně poškozen. Jeho odtržení od nejbližší rodiny a umístění do dětského domova, resp. diagnostického ústavu, ačkoli bylo dle

dostupných informací možné jej umístit do péče širší rodiny, mělo nepochybně vážný a bohužel nevratný vliv na kvalitu stěžovatelova dětství i rodinného života. Nelze proto popřít ani zlehčovat újmu, kterou dnes stěžovatel pociťuje v důsledku těchto necitlivých zásahů. Stěžovatel projevoval odpor vůči komunismu tím, že se během svého pobytu v dětském diagnostickém ústavu a v dětském domově odmítal podříditi uplatňovanému ideově výchovnému schématu. V důsledku toho byl z ústavní výchovy propuštěn až po téměř třech letech. Postoje, které stěžovatel zastával během svého pobytu v těchto zařízeních, si zasluhují hluboký respekt a morální uznání. Nelze je však podřadit pod žádnou z výše popsanych forem odporu a odboje proti komunismu podle zákona č. 262/2011 Sb., neboť nedosáhly zákonem požadované intenzity a nebyly spojeny se zákonem předvídaným rizikem. Na tento závěr má nepochybně vliv i nízký věk stěžovatele v posuzované době. Lze přisvědčit městskému soudu i žalovanému, že dítě ve věku osmi až jedenácti let není způsobilé zcela chápat podstatu komunistického režimu a aktivně se proti němu postavit s reálným cílem odstranit, výrazně oslabit či narušit anebo jinak poškodit komunistickou totalitní moc v Československu a obnovit svobodu a demokracii ve smyslu § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb.

[35] Rovněž tehdejší orgány vnímaly stěžovatelovy projevy nesouhlasu a vzdoru vzhledem k jeho věku pouze jako reakci na odloučení od matky a důsledek její výchovy, nikoli jako reálné nebezpečí pro komunistický režim. Prodloužení jeho pobytu v ústavní výchově lze proto spíše s politováním hodnotit jako selhání sociálních pracovníků ovlivněných dobovou ideologií, nežli jako záměrnou snahu postihnout stěžovatele za jeho postoje vůči komunistickému režimu. Tomu nasvědčuje i zpráva ředitele dětského domova ze dne 25. 8. 1983, v níž se ředitel přimlouvá za návrat stěžovatele k matce, neboť mu ústavní prostředí nesvědčí a hrozí, že z něj vyroste samotář. Podle ředitele stěžovatel bez matky strádá, oba si spolu dobře rozumí a matka jej ovlivňuje v dobrém slova smyslu. Kasační soud proto souhlasí s městským soudem i žalovaným, že stěžovatelův projev vzdoru proti ideově výchovnému schématu neměl rysy odboje a odporu proti komunismu podle § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. ve spojení s jednotlivými formami odboje a odporu podle § 3 téhož zákona.

[36] Stěžovatel také namítl, že městský soud měl provést důkaz výsledkem znalce, který by se vyjádřil ke schopnosti nadprůměrně inteligentního dítěte pochopit základy totalitního režimu a postavit se proti němu, a dále k tomu, zda děti účastníci se Varšavského povstání byly schopny chápat konflikt s tehdejší okupační mocí a pohnutky, které k němu vedly. Dále měl stěžovatele poučit, aby označil osoby svědků, pokud měl za to, že skutkové okolnosti nelze jinak prokázat.

[37] Nejvyšší správní soud se neztotožnil ani s těmito námitkami. Přisvědčil městskému soudu, že se jednalo o nadbytečné důkazy, neboť nebyly způsobilé prokázat, že se stěžovatel aktivně podílel na odboji a odporu proti komunistickému režimu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb. Životní příběhy svědků, které stěžovatel uvedl v kasační stížnosti, se měly týkat období perzekuce Židů ve 30. a 40. letech 20. století, nikoli vlastní činnosti stěžovatele. Obdobně ani příběhy dětí z Varšavského povstání se netýkaly odbojové aktivity stěžovatele. Příběhy těchto dětí jsou s příběhem stěžovatele nesrovnatelné již proto, že Varšavské povstání mělo charakter ozbrojeného boje s okupační mocí za druhé světové války, a jeho účastníci včetně dětí byli vystaveni bezprostřednímu ohrožení života.

Stěžovatel netvrdil ani neprokazoval, že by se aktivně účastnil obdobné ozbrojené akce vedené proti komunistickému režimu, při níž by byl vystaven obdobnému riziku jako tyto děti. Vyjádření znalce ohledně rozumových a volních schopností dětí ve věku 8 – 11 let rovněž bylo nadbytečné, neboť mělo pouze obecný charakter a nebylo způsobilé prokázat konkrétní odbojovou aktivitu stěžovatele ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb.

[38] S poukazem na shora uvedené důvody Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s. *in fine*).

[39] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, jemuž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu podle obsahu spisu nevznikly žádné náklady mimo rámec běžné úřední činnosti.

[40] Nejvyšší správní soud ustanovil stěžovateli jako zástupce advokáta Mgr. Pavla Černoouse. Ustanovený advokát neučinil v řízení před Nejvyšším správním soudem žádný úkon právní služby, za který by mu náležela odměna a náhrada hotových výdajů. Nejvyšší správní soud mu proto nepřiznal odměnu za zastupování v řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 27. října 2016

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu